

Wiesław Kuś, J. Reyniak

Bielsko-Biała - pl. św. Mikołaja i ulice
przyległe, rejon Starego Miasta, st. 32,
AZP 107-48/-

Informator Archeologiczny : badania 31, 280-281

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ziemnego zbiornika wodnego odsłonięto również pozostałości nieokreślonej konstrukcji drewnianej. Została ona naruszona częściowo w trakcie budowy komory. Odsłoniętą partię konstrukcji stanowi dostawiona do calca ściana zbudowana z poziomo ustawionych belek drewnianych. Fragmentaryczne odsłonięcie tej konstrukcji nie pozwala na określenie jej charakteru i chronologii.

Oprócz odsłoniętych relikwów architektonicznych w otwartych wykopach zarejestrowano układ nawarstwień powstały w toku użytkowania rynku. Uchwycono m.in. poziomy użytkowe bruków z okresu nowożytnego funkcjonowania rynku, od XVI po XIX w. W otwartych wykopach nie zarejestrowano natomiast średniowiecznych poziomów użytkowych, a materiał średniowieczny wystąpił jedynie w wypełniskach obiektów jamowych w kontekście licznych fragmentów polepy konstrukcyjnej i węgielków drzewnych.

Pozyskano serię fragmentów ceramiki średniowiecznej i nowożytnej oraz fragmentów kafli późnorenesansowych. Odkryto również nieliczne monety, w tym dwie srebrne monety średniowieczne.

Materiały przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Bielsku-Białej, dokumentacja w PSOZ w Bielsku-Białej.

Badania będą kontynuowane.

BIELSKO-BIAŁA - pl. św. Mikołaja i ulice przyległe, rejon Starego Miasta, st. 32, AZP 107-48/-

- miejska fosa obronna
- relikty historycznej zabudowy miasta

Nadzory archeologiczne nad pracami ziemnymi w związku z przebudową otoczenia kościoła św. Mikołaja, przeprowadzone w okresie od 2 lipca do listopada przez mgr. Wiesława Kusia (Muzeum w Cieszynie). Konsultacja — wojewódzki konserwator zabytków archeologicznych mgr J. Rejniak. Finansowane przez Urząd Miejski w Bielsku-Białej.

Nadzorem objęto wszystkie wykopy ziemne w otoczeniu kościoła św. Mikołaja, wraz z częścią pl. św. Mikołaja oraz przyległymi ulicami: Cieszyńską, Sikorskiego i Schodową.

Celem badań było uchwycenie oraz zadokumentowanie dokładnego przebiegu średniowiecznych murów obronnych wraz z miejską fosą oraz współistniejącymi urządzeniami, a także inwentaryzacja śladów historycznej, nieistniejącej obecnie zabudowy tej części miasta. Uzyskano szereg informacji dotyczących średniowiecznej zabudowy tak obronnej (mur oraz fosa), jak i gospodarczej. Do najbardziej interesujących zaliczyć należy następujące odkrycia:

Miejska fosa obronna — z zachowaną konstrukcją 14 słupów drewnianych o średnicy przeciętnie 0,3 m i wysokości 1,2 m, które stanowiły prawdopodobnie umocnienie południowej skarpy fosy. Część słupów spoczywała na płaskich kamieniach, wzmacniających słupy w miejscach szczególnie podmokłych. W dalszej części wykopu stwierdzono kołek drewniany oraz konstrukcję z desek, przypominającą rodzaj korytka (daszkowato ułożone deski drewniane). Poniżej owej konstrukcji wystąpiła belka drewniana o przekroju 14 x 14 cm, ułożona poprzecznie do przebiegu fosy. Konstrukcje drewniane wystąpiły w materiale, który stanowiły żwir przemieszane z czarną ziemią, będące pozostałością najpewniej dna fosy. Uzyskane wyniki stanowią dodatkowe potwierdzenie wyników badań wykopaliskowych uzyskanych w 1996 r.

Relikt murowanej zabudowy historycznej — w rejonie połączenia ul. Sikorskiego i pl. św. Mikołaja przejściem schodowym odsłonięto pozostałości budynku w formie fundamentu kamiennego o grubości 0,38 m. Dalej na północ odsłonięto kolejne fragmenty konstrukcji owego budynku. Odkrycie to stanowi archeologiczne potwierdzenie przeprowadzonych wcześniej badań historyczno-urbanistycznych.

Relikt muru kamiennego w rejonie kościoła św. Mikołaja — odsłonięty mur miał szerokość 2,8 m. Od zachodu dochodził do narożnika nawy kościoła. Pod stopą fundamentową północnego lica muru znajdował się poziom wylewki związanej z występującymi tutaj pochówkami szkieletowymi w drewnianych trumnach. Mur nie miał odsadzek fundamentowych. Poniżej stopy muru, na głębokości 1,28 m, odsłonięto elementy drewnianej konstrukcji, ułożonej z 3 desek, tworzących odkryte górą korytko — najpewniej rynsztok. Mur można datować na XVIII/XIX w. Jego stopa fundamentowa

spoczywała na XVII-wiecznych pochówkach. Wyniki te potwierdzają badania z 1996 r.

Kamienna, cylindryczna studnia kanalizacyjna — obiekt w postaci cylindrycznej konstrukcji wykonanej z otoczków rzecznych wystąpił na głębokości 0,35 m od obecnej powierzchni terenu. Zachowana głębokość studni wynosiła 1,55 m, średnica wewnętrzna 1,55 m, średnica zewnętrzna 2,15 m, grubość ścian 0,27-0,30 m. Studnia ta mogła stanowić element systemu odwodnienia z okresu XVIII-wiecznej regulacji miasta przez mierniczych austriackich. Odslonięty element odwodnienia mógł wchodzić w skład głównych ciągów kanalizacyjnych, które odkryto wzdłuż ul. Sikorskiego.

Relikt muru kamiennego — odsłonięty w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła św. Mikołaja. Prawdopodobnie był to fragment jednego z murków ograniczających przejście prowadzące od ul. Schodowej do kościoła, które uwidocznił na katastrze z 1911 r. Mur wykonany z kamienia łamanego miał szerokość 0,3 m. Korona wystąpiła na głębokości 0,6 m poniżej obecnego poziomu terenu. Stopy nie uchwycono.

W trakcie prowadzonych prac archeologicznych pozyskano w głównej mierze materiał ceramiczny w postaci naczyniowej, datowanej na czasy nowożytne — XVIII/XIX w. Wyjątek stanowił róg kozła pozyskany w fosie, który możemy zaliczyć do zabytków średniowiecznych. Część materiału ruchomego to pozostałości fragmentów nowożytnych kafli piecowych.

Przewidywany jest drugi etap prac związanych z przebudową terenu okalającego plac św. Mikołaja.

Bierzwnik, st.25 i 26, gm. loco, woj. gorzowskie - patrz: wczesne średniowiecze

BISKUPIEC, st. I, gm. loco, woj. olsztyńskie

- miasto nowożytne (XVIII-XX w.)

Badania archeologiczne wyprzedzające inwestycję budowlaną pod budynek mieszkalno-usługowy, przeprowadzone we wrześniu przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowali: L. Korobczyc, Z. Kotwasiński, J. Pełowski. Powierzchnia nadzorowanych prac wynosiła około 190 m².

Badania objęły swym zasięgiem teren działek budowlanych u zbiegu ulic 1-ego Maja i Floriańskiej, należących do prywatnych inwestorów. Ponieważ projektowany budynek nie posiadał podpiwniczenia, inwestor zaplanował jedynie wykopy pod powstający pawilon. Wytyczono 3 połączone ze sobą wykopy o szerokości do 1 m, oznaczone literami a, b, c, o głębokości około 1,2 m, czyli do strefy przemarzania dla Polski północno-wschodniej. Stare fundamenty pozostawiono, dowiązując do nich nowe ławy (m. in. pod ścianę tylną pawilonu, dlatego nie wykonano czwartego wykopu). W wykopach 3a i 3b zadokumentowano po jednym profilu i sporządzono rzut poziomy zachowanych relikwów architektonicznych, natomiast w wykopie 3c, ze względu na nieznaczną głębokość (do 0,3 m) i wystąpienie jedynie warstwy zasypowej w postaci szarej, piaszczystej ziemi, wykonano jedynie rzut poziomy. Odsłonięto fragmenty fundamentów z dużych głazów narzutowych spajanych gliną. Wypełnisko stanowił gruz ceglany. Na terenie całej działki zadokumentowano podziały rozebranego pawilonu. W obrębie wykopu 3a, na całej jego długości, zarejestrowano zewnętrzny fragment sklepienia kolebkowego piwnicy budynku późnośredniowiecznego. Ponadto w obrębie wykopu 3a wystąpiły liczne zakłócenia i zniszczenia fundamentów na skutek współcześnie prowadzonych prac ziemnych pod uzbrojenia terenu, które prowadzono już po 1945 r. Również w wykopie 3b wystąpił fragment sklepienia kolebkowego piwnicy. W pozostałej części, między 5 a 12 m, zarejestrowano fragmenty ścian w układzie prostopadłym do ulicy 1-ego Maja. Wszystkie elementy architektoniczne, poza fragmentami fundamentów w wykopie 3a, łączone były na zaprawę wapienną. Fragmenty wykopu, w których nie wystąpiły elementy architektoniczne, wypełnione były warstwami zasypowymi w postaci szarobrunatnej, piaszczystej ziemi z zaprawą wapienną i gruzem. Trudne do interpretacji są fragmenty odsłonięte w wykopie 3c. Mamy tu do czynienia z pozostałością ściany o niewielkiej szerokości (0,25 m), zbudowanej z cegły późnonowożytnej o wymiarach około 75 x 120 x 250 mm, łączonej na zaprawę wapienną. Prawdopodobnie jest to pozostałość po niewielkim fundamencie ściany działowej w niepodpiwniczonej części budynku lub fragment, który został dobudowany w czasach współczesnych (pierwsza połowa XX w.) do istniejącego budynku narożnego, na co zdają się wskazywać zachowane plany katastralne. Niestety